

Plan
Strategiczny dla
Wspólnej
Polityki
Rolnej
na lata 2023-2027

Krajowa
Sieć
Obszarów
Wiejskich +

POMORSKI OŚRODEK
DORADZTWA ROLNICZEGO
W LUBANIU

Dofinansowane przez
Unię Europejską

„Od jajka do gęsi – innowacje w chowie i przetwórstwie drobiu wodnego”

Kościerzyna, 06.11.2025 r.

Operacja dofinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 – Schemat II Pomocy Technicznej WPR 2023-2027 – Wsparcie operacji realizowanych w ramach KSOW+. Operacja realizowana przez Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu. Instytucja Zarządzająca Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

„Chów i dobrostan drobiu wodnego w małych gospodarstwach – nowe spojrzenie”

Dr inż. Lidia Lewko

Instytut Zootechniki PIB

Zakład Hodowli Drobiu

Stacja Zasobów Genetycznych Drobiu Wodnego w Dworzyskach

Kościerzyna, 06.11.2025 r.

Fot. 1. Bioróżnorodność kaczek

Fot. 2. Gęsi landes (Lsd-01)

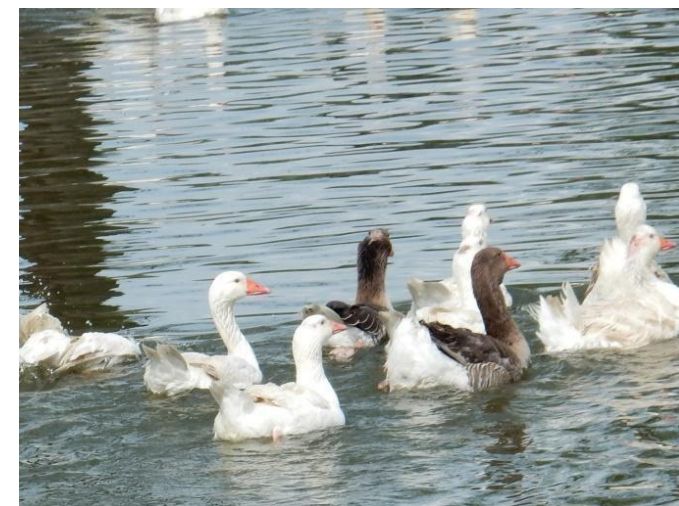
Drób wodny

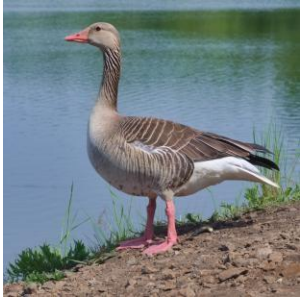
Fot. 3. Kaczki Biegusy

Fot. 4. Bioróżnorodność gęsi (Ga i Ku)

Fot. 5. Bioróżnorodność gęsi (Pd i Ki)

GĘSI

- spośród wszystkich ptaków domowych najsilniej związane z naturalnym środowiskiem
- brak dymorfizmu płciowego
- sezonowa produkcja nieśna
- mięsny kierunek użytkowania – pożądane linie, odmiany o białym upierzeniu
- półintensywny, intensywny system chowu – produkcja żywca rzeźnego czyli brojlerów gęsich
- największa produkcja utrzymuje się w województwie wielkopolskim i kujawsko-pomorskim, łódzkim, mazowieckim i podlaskim

Gęsi pomorskie

Gęsi podkarpackie

Gęsi landes (LsD-01)

Drób wodny

Kaczki i gęsi

Jaja

Mięso

Pierze

Produkcja mięsa gęsiego w Polsce

mieszańce towarowe gęsi
Białych Kołudzkich ®

brojler gęsi
tucz owsiany gęsi
(gęś owsiana)

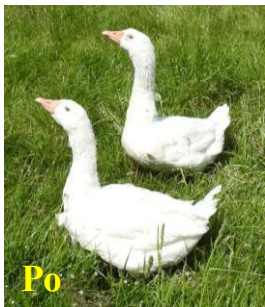
stada zachowawcze drobiu wodnego
objęte programem ochrony zasobów
genetycznych zwierząt gospodarskich

IZ PIB ZD Kołuda Wielka
Stacja Zasobów Genetycznych Drobiu
Wodnego w Dworzyskach

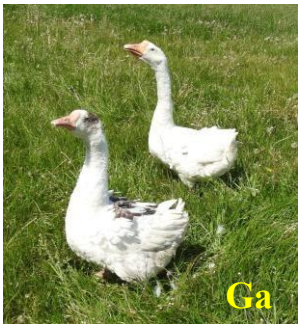
Stada zachowawcze gęsi objęte programem ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich

Instytut Zootechniki PIB ZD Koluda Wielka	
Stacja Zasobów Genetycznych Drobiu Wodnego w Dworzyskach	
Lu (lubelska)	
Ki (kielecka)	
Pd (podkarpacka)	
Ka (kartuska)	
Ry (rypińska)	
Ro (romańska)	
Su (suwalska)	
LsD-01 (landes)	
Ga (garbonosa)	
Po (pomorska)	
Sl (słowacka)	
Ku (kubańska)	
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie	
ZD-1 (zatorska)	
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	
Bi (biłgorajska)	

Odmiany północne

Odmiany południowe

Gęsi pochodzenia zagranicznego

Odmiany północne gęsi

- gęsi o dużej masie ciała
- odporne na trudne warunki środowiskowe
- charakteryzujące się dobrą zdrowotnością
- dobrze umięśnione i bardziej otłuszczone
- bardzo żywotne

Gęsi pomorskie (Po) – zakupiono w liczbie 140 gąsiorów i 240 gęsi w fermie zarodowej Mały Klincz w 1981 r. Włączono je do zasobów genetycznych populacji gęsi w 1982 r. Upierzenie białe, łapy i dziób barwy pomarańczowoczerwonej. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 4300–4700 g, gęsi 3800–4100 g, a nieśność 34–46 jaj.

Gęsi suwalskie (Su) – zakupiono w liczbie 249 szt. we wsiach Krejwiany, Wojtokiemię i innych na północy Polski. Włączono je do zasobów genetycznych populacji gęsi w 1976 r. Upierzenie przeważnie białe, czasem występują osobniki łaciate lub siodłate, łapy i dziób barwy pomarańczowoczerwonej. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 4000–4900 g, gęsi 3700–4300 g, a nieśność 30–39 jaj.

Gęsi kartuskie (Ka) – zakupiono w liczbie 188 szt. we wsiach Miradzewo, Stryśza Buda i innych na północy Polski. Upierzenie przeważnie białe lub łaciate, łapy i dziób barwy pomarańczowoczerwonej. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 4400–4900 g, gęsi 3800–4300 g, a nieśność 23–27 jaj.

Gęsi rypińskie (Ry) – zakupiono w liczbie 332 szt. we wsiach Skudzawy, Ruda i innych na północy Polski. Włączono je do zasobów genetycznych populacji gęsi w 1976 r. Upierzenie przeważnie białe, chociaż występują też osobniki o pojedynczych szarych piórach, łapy i dziób barwy pomarańczowoczerwonej. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 4200–4600 g, gęsi 3800–4000 g, a nieśność 23–31 jaj.

Odmiany południowe gęsi

- gęsi o mniejszej masie ciała wobec odmian północnych
- charakteryzujące się dobrą nieśnością
- dobre wskaźniki rozrodu
- mało otłuszczone mięso

Gęsi lubelskie (Lu) – zakupiono w liczbie 328 szt. we wsiach Horodyszcze, Rachanie i innych na południu Polski. Włączono je do zasobów genetycznych populacji gęsi w 1975 r. Upierzenie przeważnie białe, chociaż występują też osobniki łaciate, łapy i dziób barwy pomarańczowoczerwonej. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 4100–4300 g, gęsi 3600–3800 g, a nieśność 16–24 jaj.

Gęsi kieleckie (Ki) – zakupiono w liczbie 343 szt. we wsiach Marianów, Boduszów i innych na południu Polski. Włączono je do zasobów genetycznych populacji gęsi w 1974 r. Upierzenie białe, łapy i dziób barwy pomarańczowoczerwonej. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 4000–4250 g, gęsi 3400–3600 g, a nieśność 14–17 jaj.

Gęsi podkarpackie (Pd) – zakupiono w liczbie 298 szt. we wsiach Grabówka, Końskie i innych na południu Polski. Upierzenie przeważnie białe, chociaż występują też osobniki łaciate, łapy i dziób barwy pomarańczowoczerwonej. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 3900–4300g, gęsi 3600–3750 g, a nieśność 19–26 jaj.

Gęsi garbonose (Ga) – zakupiono w liczbie 44 szt. w gospodarstwach południowo-wschodniej Polski. Włączono je do zasobów genetycznych populacji gęsi w 1978 r. Upierzenie białe lub łaciate, łapy i dziób barwy czerwopomarańczowej lub żółtopomarańczowej. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 4100–4400 g, gęsi 3600–3900 g, a nieśność 41–54 jaj.

Gęsi pochodzenia zagranicznego

Gęsi landes (LsD-01)

Zakupione we **Francji** w 1986 r. Włączono je do zasobów genetycznych populacji gęsi w 1991 r. Upierzenie głowy, szyi i grzbietu szare, boki tułowia i brzuch białe. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 5400–5600 g, gęsi 4600–4800 g, a nieśność 44–50 jaj.

Gęsi romańskie (Ro)

Zakupione w **Danii** w 1978 r. Materiał pochodził ze stada rodzicielskiego i wyróżniał się wysokimi wskaźnikami reprodukcji, dobrym umięśnieniem i małym otluszczeniem. Upierzenie białe, dziób barwy pomarańczowej, nogi czerwopomarańczowe. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 4600–5000 g, gęsi 4000–4300 g, a nieśność 31–42 jaj.

Gęsi słowackie (Sł)

Selekcjonowane w Polsce od połowy lat 70. ubiegłego wieku, zakupiono w liczbie 140 gąsiorów i 220 gęsi w fermie zarodowej Mały Klincz w 1981 r. Włączono je do zasobów genetycznych populacji gęsi w 1982 r. Upierzenie białe, dziób i nogi barwy pomarańczowoczerwonej. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 4500–4800 g, gęsi 3750–3900 g, a nieśność 40–50 jaj.

Gęsi kubańskie (Ku)

Wywodzą się od łabędziowej gęsi chińskiej (*Cygnopsis cygnoides*), sprowadzono do Polski w 1977 r. z fermi zarodowej w Krasnodarze (**Rosja**). Upierzenie szarobrazowe z ciemną pręgą biegnącą przez tył głowy, szyję i tułów, dziób czarny, nogi koloru ciemnoczerwonego, a czasem czarnego. Średnia masa ciała 12-tyg. gąsiorów wynosi 4000–4300 g, gęsi 3500–3700 g, a nieśność 47–64 jaj.

Amatorskie rasy gęsi

- unikalne i lokalne rasy
- charakteryzują je niższe wymagania środowiskowe i efektywne wykorzystanie użytków zielonych
- odznaczają się odmiennymi i ciekawymi cechami pokroju
- bardzo ważnym elementem zachowania tych ras jako elementu różnorodności genetycznej oraz dziedzictwa kulturowego
- nie są objęte programem ochrony ras zachowawczych
- rasy amatorskie gęsi mogą być z powodzeniem utrzymywane w gospodarstwach agroturystycznych, będąc atrakcją dla letników i turystów

Gęsi rasy buff back

Gęś cholmogorska

Gęsi frankońskie

Gąsior i gęś rasy pilgrim

- Gęsi utrzymuje się najczęściej przez cztery okresy nieśności w stadach liczących około 1000 szt. w proporcji płci tj. gęsiorów : gęsi jak 1 : 4.

Stada towarowe

Najczęstszą formą utrzymania stad towarowych gęsi jest odchów zakończony 3 tygodniowym tuczem owsem.

Może być on prowadzony intensywnie, półintensywnie, półekstensywnie.

System **intensywny** trwa łącznie 11 tygodni i gęsi utrzymuje się w budynku z dostępem do wybiegu. W okresie pierwszych 9. tygodni życia podstawową paszą jest pełnoporcjowa mieszanka.

System **półintensywny**, najczęściej w Polsce stosowany, trwa 17 tygodni i gęsi od 7 tygodnia życia utrzymuje się na wybiegu np. pod wiatą. Między 7. a 14. tygodniem życia ptaków zasadniczą paszą jest zielonka lub inne pasze gospodarskie.

System **ekstensywny** trwa 24 tygodnie i między 10. a 22. tygodniem życia ptaki przebywają na pastwisku. Tucz owsem może być prowadzony albo na wybiegu pod wiatą lub w pomieszczeniu.

- ✓ systemem najbardziej zbliżonym do naturalnych warunków jest **chów przydomowy**, zwany również **pryzagrodowym** - zapewnia najpełniej realizację potrzeb behawioralnych i dbałość o ich dobrostan
- ✓ chów w stadkach do 200-300 osobników na wsi w gospodarstwach rolnych spełnia określone, przyjazne gęsiom warunki bytowania a my, jako konsumenci uzyskujemy produkty o najwyższej jakości i ze znanego źródła pochodzenia
- ✓ gęsi to ptaki trawożerne dla których pasze zielone, naturalne łąki, pastwiska są konieczne w żywieniu dla ich prawidłowego wzrostu, rozwoju, ale przede wszystkim zaspokajają ich potrzeby behawioralne, stwarzając tym samym dobrostan

Aby rozpocząć w gospodarstwie chów gęsi należy odpowiednio przygotować:

- ✓ **pomieszczenie** (suche, dobrze wentylowane, ogrzewane, z dostępem do mediów i wybiegu)
- ✓ **wybieg** (utwardzony lub trawiasty, częściowo zadaszony, z dostępem do czystej wody oraz paszy i zielonki, w początkowym okresie wychowu minimum 10m² na jednego ptaka)
- ✓ **pastwisko** (łąki, pastwiska, sady, ogrody itp.)

Naturalne warunki i dobrostan dla gęsi jako ptaków wodnych zapewni zawsze stały dostęp również do kąpielisk, stawów, oczek wodnych.

Przygotowanie wychowalni

- ✓ jasne pomieszczenie z dostępem do światła naturalnego
- ✓ odpowiednia cyrkulacja powietrza
- ✓ zabezpieczenie przed przeciągami
- ✓ odpowiedni rodzaj ściółki (najlepiej słoma zbóż)
- ✓ pomieszczenie czyste, odkażone, wybielone i odpowiednio nagrzane

- ✓ poidła i karmidła

Tab. 1. Zalecane długości dostępu gąsiąt do brzegu poidła i karmideł korytowych:

Wiek gęsi (tyg. życia)	Długość brzegu poidła (cm)	Długość brzegu karmidła (cm)
do 2	2-3	4
2-4	4-5	7-9
5-7	6-7	10-15
powyżej 7	7	20-25

W miarę wzrostu ptaków należy zwiększyć ilość sprzętu, tak by zapewnić komfort i dobre samopoczucie przy pobieraniu karmy.

Ogrzewanie wychowalni

- ✓ centralne ogrzewanie
- ✓ promienniki gazowe
- ✓ piece akumulacyjne
- ✓ grzejniki olejowe
- ✓ inne bezpieczne źródła ogrzewania
- ✓ dogrzewanie: sztuczne kwoki
- ✓ właściwa wentylacja i wilgotność powietrza (65-75% ; 60-65%)
- ✓ **uwaga na przeciągi!**

*Dodatkowe źródło ogrzewania daje gąsiętom również poczucie bezpieczeństwa i komfortu
(autor Halina Bielińska)*

Tab. 2. Zalecane temperatury w wychowalni gąsiąt

Okres wychowu	Temperatura °C	
	wychowalnia	sztuczna kwoka
Pierwsze 3 dni	25-26	29-31
Od 4. do 7. dnia	23-25	27-29
W 2. tygodniu	21-22	25-26
W 3. tygodniu	20-21	23-24
W 4. tygodniu	18-20	—
Od 5. do 7. tygodnia	17	—
Od 8. tygodnia do zakończenia tuczu	jak na wybiegu	

W zależności od wieku należy zapewnić ptakom odpowiedni komfort cieplny. Dobrostan w zakresie warunków cieplnych można poznać po swobodnym sadowieniu się piskląt, a tym samym wyborze najbardziej dogodnego miejsca.

Warunki świetlne

- ✓ właściwe oświetlenie pomieszczenia wpływa na ilość pobieranej paszy i wody, szczególnie w pierwszych dniach odchowu.
- ✓ przez pierwsze 2-3 dni należy stosować oświetlenie całą dobę o natężeniu $4-5\text{W/m}^2$, następnie skraca się do 14-16 godzin/dobę i zmniejsza natężenie do $2-3\text{W/m}^2$
- ✓ w porze nocnej oświetlenie stosuje się zależnie od zachowania się gąsiąt
- ✓ jeśli obserwujemy i wyczuwamy niepokój w stadku po wyłączeniu oświetlenia, wtedy należy usunąć źródło tego niepokoju, a więc doświetlić pomieszczenie
- ✓ około 5. tygodnia odchowu można gąsięta przyzwyczajać do naturalnego dnia świetlnego i pozwolić im zasnąć o zmroku.

Gęstość obsady

- ✓ istotny warunek dobrostanu to zapewnienie pisklętom optymalnej powierzchni, a więc liczby gąsiąt umieszczonych na 1m²podłogi. Nadmierne zagęszczenie ujemnie wpływa na zdrowie i rozwój ptaków.
- ✓ wzmacnia się zagrożenie chorobami i pasożytami, powstają gorsze warunki do regularnego i spokojnego pobierania karmy i wody
- ✓ przy zbyt dużej obsadzie gąsiąt często występują zwiększone upadki, kanibalizm czy pterofagia, ponadto zwiększa się zawilgocenie ściółki i całego pomieszczenia
- ✓ nagromadzenie zbyt dużej liczby ptaków na określonej powierzchni powoduje nerwowość i złe samopoczucie, z uwagi na brak możliwości zachowań behawioralnych.

By gęsi w gospodarstwie miały zapewniony ten element dobrostanu należy dostosować powierzchnię pomieszczenia do liczby ptaków według zaleceń:

- **pierwszy tydzień: 10-12 szt/m²**
- **od 2. do 6. tygodnia: 4-5 szt/m²**
- **od 7. do 14. tygodnia: 3-4 szt/m²**
- **od 15. do 17. tygodnia: 2-3 szt/m²**

Żywienie gęsi w chowie przyzagrodowym

- ✓ bardzo ważne jest, aby odżywcza wartość karmy była dostosowana do wieku gęsi

W chowie przyzagrodowym wyróżnia się **cztery charakterystyczne okresy**, w których gęsi mają różne wymagania dotyczące pokarmowej wartości paszy:

- pierwszy okres od 1 dnia do ukończenia 4 tygodnia życia
- drugi okres od 5 do 8 tygodnia
- trzeci okres od 9 do 14 tygodnia,
- czwarty okres powyżej 15 tygodnia

- ✓ żywienie oparte jest o **pasze gospodarskie**
- ✓ gęsi mają duże poczucie smaku, doskonale wykorzystują i chętnie zjadają różnorodne zioła, trawy, chwasty itp.

Zalecenia dla chowu przyzagrodowego

	Sekcja	Kategoria
1	Ogólne	
1.1	Nie praktykuje się przymusowego żywienia.	Obowiązkowo
1.2	Nie praktykuje się przyżyciowego podskubu.	Obowiązkowo
1.3	Gospodarstwo prowadzone zgodnie z prawem dotyczącym dobrostanu zwierząt.	Obowiązkowo
2	Pomieszczenia, higiena i ochrona przed pasożytami	
2.1	Gęsi znajdujące się w gospodarstwie pochodzą z tego gospodarstwa lub innego gospodarstwa/ miejsca objętego certyfikacją. Gęsi pozyskane bezpośrednio z wylęgarni będą uznane za odpowiednie.	Wysoki priorytet
2.2	Zwierzęta reagują pozytywnie na test Relacji Człowiek-Zwierzę (HAR - Human Animal Relationship Test).	Priorytet
2.3	Gęsi mają wystarczającą przestrzeń pozwalającą im na (I) swobodny ruch, (II) pozycję stojącą, (III) obracanie się, (IV) rozkładanie skrzydeł.	Wysoki priorytet
2.4	Gęsi będą miały dostęp do pomieszczeń lub wiat chroniących je przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi. Obsada gęsi jest odpowiednia do powierzchni pomieszczeń aby chronić je przed warunkami pogodowymi.	Priorytet
2.5	Pomieszczenia i schronienia są dobrze wentylowane.	Priorytet
2.6	Pomieszczenia i schronienia mają zapewniony dostęp naturalnego światła	Priorytet
2.7	Gęsi mają dostęp do wybiegów zewnętrznych od najwcześniejszych dni życia	Priorytet
2.8	Gęsi są utrzymywane w czystości.	Priorytet
3	Karmienie i pojenie	
3.1	Gęsiom zapewniona jest odpowiednia ilość paszy. W ciągu dnia pasza jest stale dostępna, dostarczana przez hodowcę lub poprzez wypas gęsi.	Wysoki priorytet
3.2	Gęsiom zapewniona jest czysta i bezpieczna woda pitna. Jest ona stale dostępna przez dostęp gęsi do naturalnych zbiorników lub regularnych uzupełnień poidel co najmniej dwa razy dziennie.	Wysoki priorytet
4	Zdrowie	
4.1	Gęsi okaleczone lub chore muszą być oddzielone od stada i poddane leczeniu.	Wysoki priorytet

4.2	Zakaz okaleczania zwierząt, dotyczący: - przycinania dzioba; - obcinania pazurów, - spinania skrzydeł/podcinania piór, - przekłuwania	Wysoki priorytet
4.3	Gęsi nie posiadają widocznych oznak (i) uszkodzeń skóry związanych z usuwaniem piór lub (ii) obszarów nieregularności w upierzeniu wskazujących na podskub wykonywany przyżyciowo.	Wysoki priorytet
4.4	Nie występują u gęsi zwisające skrzydła spowodowane złamaniami/zwicznieniami, co mogłoby wskazywać na złe praktyki traktowania lub niewłaściwe warunki utrzymania .	Wysoki priorytet
4.5	Gęsi nie posiadają widocznych znaków wydziobywania piór.	Wysoki priorytet
4.6	Gęsi bez oznak utraty zdolności ruchu czy niechęci do poruszania się.	Priorytet
4.7	Chore ptaki, które prawdopodobnie nie wyzdrowieją będą poddawane eutanazji w sposób humanitarny.	Priorytet
4.8	Gęsi ubijane dla własnej konsumpcji będą zabijane w sposób humanitarny.	Priorytet

Dziękuję za uwagę

